

ARHITEKTUURI
ESTONIAN CENTRE
OF ARCHITECTURE **KESKUS**

UNIVERSAALNE DISAIN EHITATUD KESKKOND RIIKLIKUD TEGEVUSED

Konverents „Kaasaegsed ökolinnad“

15.09.2011

- **MIS ON UNIVERSAALNE DISAIN (UD)?**
- **KUS ON UD?**
- **UD ELLUVIIMIST TOETAJAD RIIKLIKUD TEGEVUSED.**

UNIVERSAALNE DISAIN (UD)

UD on toodete, teenuste ja keskkonna kavandamine eesmärgiga tagada kaasav ühiskond ning võrdsed võimalused ja osalemine kõigi jaoks.

inclusive design, design for all, barrier-free design, transgenerational design, design for the boarder average, design for the non average.

UD = HEA DISAIN

Universaalne disain on **KONTSEPTSIOON** mille fookuses on tagada juurdepääs struktuuridele, toodetele ja teenustele arvestades kõige laiemat inimtegevust. Universaalse disaini kaks peamist eesmärki on:

- 1) võimaldada juurdepääsetavus võimalikult laiale inimeste ringile
- 2) kõrvaldada vajadus ümberkohanduste ja rekonstrueerimiste järele.

Universaalne disain on **STRATEEGIA**, mille eesmärgiks on muuta keskkond, tooted, kommunikatsioon, informatsioon, tehnoloogia ja teenused nii suures ulatuses kui võimalik **JUURDEPÄÄSETAVAKS** ning **KASUTATAVAKS** kõikidele, sealhulgas erivajadustega inimestele.

UD 7 PÕHIPRINTSIPI

ÕIGLANE KASUTATAVUS disain on kasulik ja turustatav erinevate võimete/ vajadustega inimestele.

KASUTATAVUSE PAINDLIKKUS läbi disaini rakendatakse mitmeid individuaalseid eelistusi ja võimeid.

LIHTNE JA VAISTLIK KASUTATAVUS kergesti kasutatav ja mõistetav olenemata kasutaja kogemustest, teadmistest, keeleoskusest või kontsentreerumise tasemest.

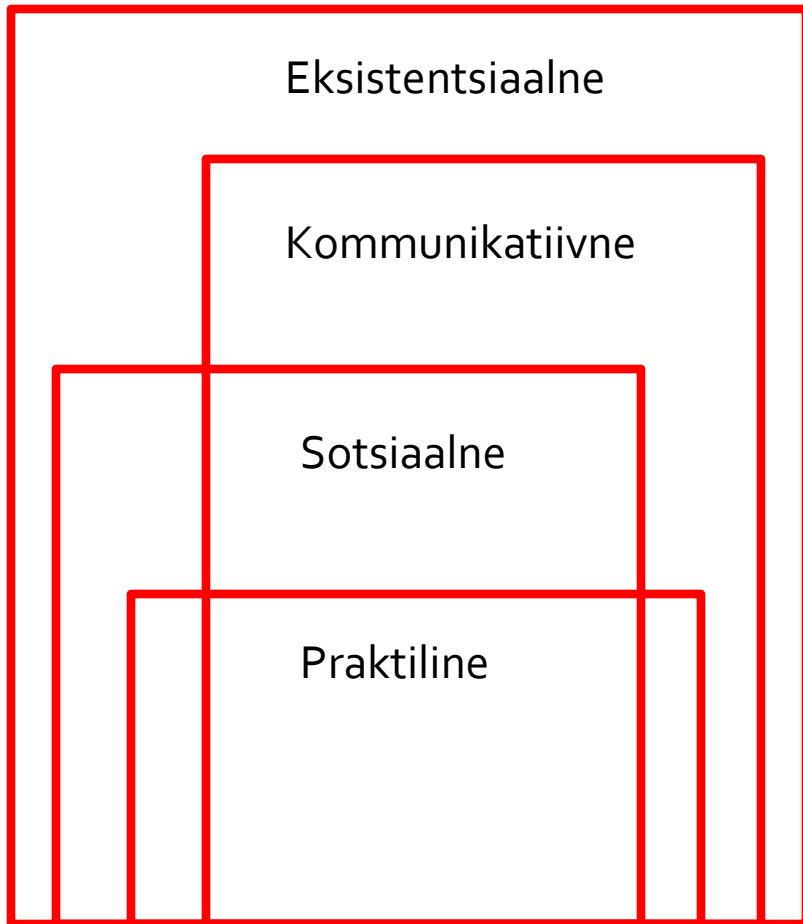
TAJUTAV INFORMATSIOON disain edastab vajaliku informatsiooni kasutajale efektiivselt arvestamata ümbritsevate tingimustega või kasutaja aistingu võimetega.

EKSIMUSTE TOLERANTS disain minimeerib õnnetuste või tahtmatute liigituste tõttu tekkida võivad riskid ja ebasoodsad tagajärjed.

MADAL FÜÜSILINE PINGUTUS disain on minimaalse vaevaga kõigile efektiivselt ja mugavalt kasutatav.

SUURUSE JA KUJU VASTAVUS olenemata kasutaja keha suurusest, kehahoiust või liikuvusest, on tagatud talle sobilik suurus ja ruumiline asetus nii juurdepääsetavuseks, kättesaadavuseks, käsitlemiseks kui ka kasutamiseks.

KVALITATIIVSED TUNNUSED

PRAKTIILISUS keskkondade ja toodete kasutatavus, mõõdud, stiil, materjalid.

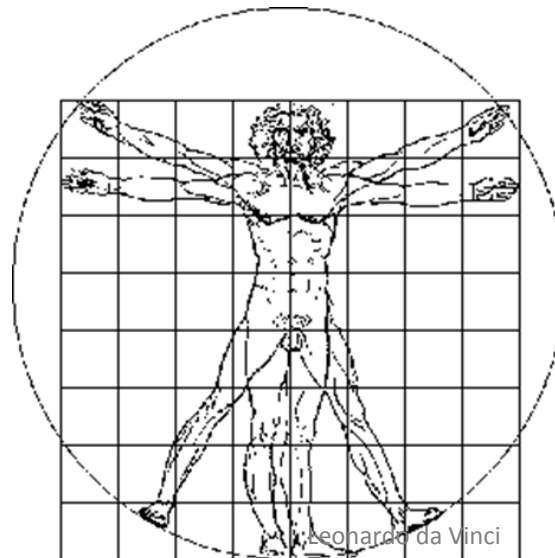
SOTSIAALSUS keskkonna ja toodete toimivus seoses inimesega.

INFO EDASTATAVUS keskkonna ja toodete võime kanda sõnumeid.

EKSISTENTSIAALSUS käsitleb, kuidas inimese loodud esemed mõjutavad sügavamaid tundeid nagu näiteks: lähedus, heakskiit, armastus.

UD ... AGA KELLELE???

- Keskmise inimene?
- *"Ta on normaalne aga teist moodi".*
- Üldjuhul on UD lahendused meile **VÄJALIKUD**, kuid enamasti me ei tea, millal nad võivad muutuda **HÄDAVÄJALIKUKS**.

KUS ON UD?

Hengki Koentjoro

UD LEIAB RAKENDAMIST:

- Ehitatava ja tehiskeskkonna
- Toodete
- Teenuste
- Süsteemide

tellimisel, välja töötamisel ja kasutamisel

MEELED

RUUM, KESKKOND on seotud kõikide meelte kasutamisega:

- liikumine (kineetika)
- nägemine
- kuulmine
- katsumine, kompimine
- haistmine
- maitsmine
- arusaamine

INIMESE POOLT LOODAVAS KESKKONNAS UD:

AVALIKUS RUUMIS (nii väli- kui siseruum)

HOONED: õppeasutused, terviseasutused, ametiasutused, raamatukogud, bürood, kaubanduskeskused, söögikohad, majutusasutused, spordirajatised, kirikud. Erilahendused ehituspärandile (muinsuskaitsealused hooned).

TÄNAVAD, TEED JA RAJAD – kõnnitee tsoneering, takistavad objektid kõnniteedel, pinnakattematerjalid, ristmikud, ülekäigurajad, tunnelid, tänavavalgustus.

TRANSPORDIÜHENDUSED – kättesaadavus, marsruudid, ühistranspordi veerem, transpordi taristu.

ORIENTIIRID – suunaviidad, viidapostid, stendid, infotahvlid, graafiline disain (kirja font, suurus ja kontrast).

VABA AJA VEETMINE – puhkekohad, mänguväljakud, välikohvikud, rannad.

ERARUUM – elamud ja neid ümbritsev maastik (aiad).

SISERUUMIS UD:

SISSEPÄÄSUD JA LÄBIPÄÄSUD – trepid, pandused, rambid, ukсед – laius, kalle, käsipuu, pinnakate, märgistus

VESTIBÜÜLID JA KORIDORID – laius, takistused, pinnakate, märgistus

LIFTID JA TÕSTUKID – kabiin, numbripaneel, nupud, audiovisuaalsed lahendused, pinnakate, värvus, märgistus

RUUMID – eluruumid, majutusruumid, rõdud ja terrassid, kogunemisruumid, tualett- ja pesemisruumid

VÄLGUSTUS – tugevus, värv, suund

HOIATUSSÜSTEEMID – visuaalsed ja audiovisuaalsed

SISEVIIMISTLUS – värvus, materjalid, märgistus

SISUSTUS – hea tootedisain

UD PRINTSIIPIDE ELLUVIIJAD

“TELLIJAD

”

- Riik
- Kohalikud omavalitsused
- Sotsiaalseid teenuseid pakkuvad asutused:
(haridusasutused, tervishoiu asutused jne)
- Era- ja mittetulundussektor
(nt ühistud, ettevõtted töökeskkonna kujundamisel)

“TEHNILISED LOOJAD”

- Arhitektid
- Disainerid
- Maastikuarhitektid
- Sisearhitektid
- Insenerid
- Planeerijad
- Projekteerijad

“SOTSIAALNE TEADMUS”

- Terapeudid
- Arstid
- Haridustöötajad
(õpetajad, õppejõud, kasvatajad, ...)
- Sotsioloogid
- Psühholoogid

UD VÕIMALIKUD
RAKENDUSVIISID EESTIS
RIIKLIKUL TASANDIL

PÕHIMÕTTED:

TEADVUSTAMINE - UD on kõiki inimesi hõlmav.

MÕISTETAVALUS – UD ei ole arsti- ega raketiteadus.

KASUTATAVALUS - Lihtsates asjades peitub võlu!

VÕIMALIKUD TÖÖRIISTAD:

- **SEADUSANDLUS** (õigusaktid, juhendmaterjalid)
- **STRATEEGILISED DOKUMENDID** (arengukavad, tegevusplaanid - toetusmehhanismid)
- **PROJEKTIDE HINDAMINE JA RAHASTAMINE** (EL programmide hindamiskriteeriumid)
- **KOOSTÖÖ** (ametiasutused, partnerid)
- **UURINGUTE ALGATAMINE**
- **AVALIKE TEENUSTE TELLIMINE** (riigihanked)
- **AVALIKU RUUMI TELLIMINE** (riigihanked)

MINISTEERIUMIDE TEGEVUSED:

MAJANDUS- JA KOMMUNIKATSIOONIMINISTEERIUM:

Vastutusvaldkonnad: ehitus- ja elamumajandus; transport – infrastruktuur ja veerem ning infoühiskonna arendamine.

Õigusaktid: Ehitusseadus, Ühistranspordiseadus jne koos alamaktidega.

Strateegiad: Eesti eluasemevaldkonna arengukava 2008 – 2013; Transpordi arengukava 2006-2013; Eesti infoühiskonna arengukava 2013; Eesti riiklik turismiarengukava 2007-2013; Eesti ettevõtluspoliitika 2007-2013 ; Tegevuskava "Eesti rahvuslik liiklusohutusprogramm aastateks 2003-2015,,; Eesti infopoliitika põhialused; Disainivaldkonna riiklik tegevusplaan 2011-2013+ (välja töötamisel).

HARIDUS- JA TEADUSMINISTEERIUM: haridusasutuste ja õppeprogrammide juurdepääsetavaks loomine.

KULTUURIMINISTEERIUM: Arhitektuurivaldkonna arengukava; nn 1% seadus, loomemajanduse arendamine.

SISEMINISTEERIUM: Elukeskkonna arendamise rakenduskava meetmete ellu viimine, KOVide teadlikkuse tõstmine.

SOTSIAALMINISTEERIUM: UD käsitlevate EL dokumentide maale toomine; Astangu Puudealase Teabe ja Abivahendite Keskuse tegevus (toetused + teavitus).

KOOSTÖÖ:

AMETIASUTUSTE VAHELINE:

- Ministeeriumide (SoM, MKM, SiM, KuM, HTM) vaheline töögrupp.
- Erinevate erialaspetsialistide kaasamine ja infovahetamine.
- Õiguskantsleri ümarlaud.

PARTNERITEGA:

- Teavitusüritused (EPIKus + kohalikes omavalitsustes).
- Koostöö Põhjamaade kolleegidega (PMN, NHV, ministeeriumid).
- Koolitusprogramm Baltikumi erialaspetsialistidele (arhitektid, planeerijad, disainerid, terapeutid, jt).
- Disainikeskus ja teavitustöö.
- Astangu Puudealase teabe ja Abivahendite Keskus - teavitustöö.

AITÄNN!

Kristiina Sipelgas

Eesti Arhitektuurikeskus

kristiina@arhitektuurikeskus.ee